

LO GRINHON

LA GAZETA DAL VIVARIS D'EN
NAUT

N° 34 IVERN DE 98-99

SOMARI

- 1- Bonjorn Bon an !
- 2- Novelas
- 3- Lo Mochon Chalendon
- 4- S'apelava Jesus
- 6- Xavier la pèta
Mots Croisats
- 7- Dauba de sanglièr
- 8- Dins l'afar d'un an

LO GRINHON es la gazeta de l'associacion occitana "PARLAREM EN VIVARES" de vès ANONAI. Es mandat a tots los aderents.

Per lo receure, mandar 50 F a:

LO GRINHON
Lo Petit Avanon
07370 OZON

Faire lo chèc a l'ordre de
PARLAREM EN VIVARES
Las adersions partan dau 1° de
Janvièr e s'achaban lo 31 de
Decembre.

BONJORN BON AN

Tots los ans ne'n prenem un !
Ne'n veiquià un de mai. E lo Grinhon achaba sos detz ans de viá. Qu'es pas per quò qu'es vengut rasonable. Es totjorn pas preissat mas, coma se dis, i a d'autres jorns detrés lo suc. A chas pauc fai son chamin. Son pretz-fait de parar nòstra linga lo mena plan-plan. Espera que quò vai bojar dau costat de las lingas de França daquestan (Avem dejà parlar dau rapòrt Poignant e de la charta europèana de las lingas minoritarias).

Dins la familha daus jornalets occitans, nòstre cosin **Lo Pitron** s'es arreatat sus lo bòrd de la rota que son paire èra guechit. Anem pas laissat la familha dins la pena. Tots los abonats dau Pitron van receure aquel numerò dau Grinhon e, si vòlon contunuar lo chamin daube nosautres, seran los benveneguts. **Han Shook** a promès de nos mandar de sas novelas e de pas essublar sos amics dins sa retira.

Veiquià ! Mançarem encara pas de trabalh daquestan. Lo Grinhon vos baila rendetz-vos per la prima e espera vos soetar encara sovent

BON JORN BON AN !

NOVELAS OCCITANAS

Joannès DUFAUD, primé par L' Académie de Languedoc.

Joannès Dufaud a reçu un Prix d'Académie, catégorie document, pour son *Dictionnaire français-nord occitan*, paru aux éditions Jean-Pierre Huguët, 42200 Saint-Julien-Molin-Molette.

Aquel premi, fòrça meritat per l'òbra remirabla de nòstre Joannès dempús tant de tems nos fai mai que plaisir. Sièm fièr, tots a Parlarem, e lhi disèm un grand merci.

Lo Pitron s'es en anat

Coma l'ausèl s'es envolat e es tornat dins son país. Nos mancará lo jornau que nos arrivava de Diá. Mas a prometut de pas se qesar, lo farem cantar per la prima.

Amics dau Pitron poietz faire un morcèl de chamin daube nosautres. E sietz los benvanguts.

Un novèl libre de Joan-Claudi FORET

Joan-Claudi Foret ven de publicar en lengadocian, *Lo Libre Dels Grands Nombres, o falses e us de fals*. Vut novelas ("uèit ficcions o uèit falses, coma dis l'autor") que son dau melhor d'aquel autor, tot en finessa e preciosita. La lenga es richa, es un plaser de se perdre dins sas ficcions e sas enigmas. Parlarem pas mai encuèi d'aquelas novelas - lo titre fai pensar a Bodon, d'assurat - fau las legir e fan brojar.

Mas dos mots sus la *nota de l'autor* a la fin dau libre, que nos parlan dau trabalh de l'escritura. Tres novelas son estat publiadas en francés dins una revua dau Val d'Aosta pueis reviraas per l'autor en occitan. Un altra escrita en francés e mai retravalhaa en occitan. Las quatre autras son escritas "quora en francés, quora en occitan, segon coma me venián los paragrafs". Fin finala los racontes son "aplanats" en occitan.

Força intereissant lo chaminament de l'autor e mai per achabar, sa definicion de nòstra condicion umana sus un ritme decasillabic : "azardos, numeric e temporal".

Lo Libre dels Grands Nombres - Joan-Claudi Forêt
Editorial El Trabucaire, 2, rue Jouy d'Arnaud - 66140 CANET
100 F

Musiques et danses traditionnelles en Ardèche
Les 17 et 18 avril prochain un week-end de musiques traditionnelles est organisé à Salavas.

Pour l'occasion des mélodies ardéchoises figureront en bonne place du répertoire.

Danses : animatrice, Geneviève Chuzel

Violon populaire : animateur Patrick Mazellier.

Contact : 04 75 45 03 65

Lo CIDO devèm lo CIRDOC, ostal d'Occitania.

Le CIRDOC est un syndicat mixte né de la volonté de la Région Languedoc-Roussillon et de la ville de Béziers. Il a commencé ses activités depuis la mi-octobre. Fin février seront installés les fonds du CIDO et de la ville de Béziers.

Ce fonds documentaire est spécialisé dans le domaine occitan : 45800 ouvrages, 1700 titres de périodiques (dont *Lo Grinhon*), 3400 disques et cassettes audio, 1000 partitions musicales, 640 films et vidéos, 2400 affiches, plus de 1000 manuscrits, des milliers d'images (diapositives, photos, cartes postales...) et des centaines de dossiers de presse.

Ce fonds constitue une véritable médiathèque de l'Occitanie. Il devrait s'enrichir d'acquisitions nouvelles et permanentes.

Le budget du CIRDOC est intéressant. L'investissement de base est de 12 millions de francs, le budget de fonctionnement de 3 millions de francs par an. Et ceci sans compter le personnel qui est mis à disposition par la Région et la ville de Béziers.

Leis Amics de Mesclum

Coma tots los ans aquesta associacion nos presenta son *Armanac* Marselhes daube de novelas, d'articles de contes... Per legir bien au chaudet.

Concors Literari D'aqueste an, l'associacion, daube lo jornau "La Marseillaise" organisa un concors literari *Escritura en Lengua d'Oc*, daube tres categorias :

- Conte : prèmi Jòrgi Gibelin

- Novèla : prèmi Victor Gelu

- Premi especiau per escolans, liceans e collegians.

Es badat en tots los publics e totas las grafias son admesas.

Rensenhaments e reglament : La Marseillaise - Leis amics de Mesclum, 19, cours d'Estienne d'Orves, BP 1862, 13 222 Marseille cedex 01

Contact telefonic : 04 91 27.04 31.

Per seure l'actualitat occitana :

La Faraça, la gazeta ardèchesa dei Vans :

Paul Reinoard La Grand' Fònt 07260 Joyeuse. 70 F

L'occitan, periodic de la vida occitana :

427, Avenue des Morets 82000 Montauban. 120F

E totas las semanas : **La Setmana**, lo setmanier occitan d'informacions : BP 486 - 64 234 Lescar

Lo Mochon Chalendon

Marcelle Pion-Roux nous a raconté que son père, le soir de Noël n'avait jamais le temps de s'attarder : "Ai pas lo temps, me fau 'nar doblar lo Père Noël !" Mais il prenait le temps de conter, par exemple, cette histoire du "Mochon Chalendon". Et, au retour de la messe de minuit, il allait donner une ration supplémentaire aux animaux de la crèche dans son étable.

Qu'èra Chalendas. Lo monde s'apromptavan a anar a la messa de meianut. Per la velhaa, lo paire aviá adut dins la chaminèia un gròs morcel de boès : un mochon. Dins l'estiu, avian copat un vielh fraisse essut e l'avian recaptat dins la chapa ; chaliá que siguesse bien essut per que brule tota la nut.

Autrecòp, lo monde anavan a la messa a pè. S'arossavan los uns los autres per i anar. Los plus luenh sonavan los autres en passant. Qu'èra genti dins la nut quelos luminons que davalavan per las charreiras e los violets.

La maire aviá botat cueire dins la marmita de saucissas e las niflas dau caion. Ò laisserián au chaud au caire dau fuòc per minjar quand tornarián de la messa.

La grand-maire, iela, anava pas a la messa, restava bien au chaud au caire dau fuòc. Lo monde filèran. La grand-maire gaitèt brular lo mochon puei anèt se jaire. Sa coja èra dins la cuisina. S'assomelhèt.

Tot d'un còp, auviguèt quocam que bramava :

- O o o o !

Creguèt que qu'èran los vesins que sonavan per anar a la messa, e de respondre:

- L'an modat !

Un quart d'ora après, quò tornèt començar :

- O o o o !

- L'an modat, vos diso !

E quò contunuava, puei la grand maire s'endermiguèt.

Quand lo monde tornèran de la messa, vite, anèran veire si l'aviá bien dermit, si aviá pas agut paur.

- Non, ai pas agut paur, mas per dermir pas moien, n'i a qu'an beurlat tota la nut, vos sonavan per anar a la messa. Meme que devián esser en retard.

Pas melh. Pensèran que radotava o ben qu'aviá fait un songe. Pas melh. Vite, la maire bota las assietas per minjar un morcel. Lo paire se bota a furgonar lo mochon per l'esmodar. Lo boès s'estela e, que trova dedins ? Un javanion, brulat-rostit, petafinat, la paura bestia.

Comprenquèron que la grand-maire radotava pas, aviá ben auvit quocam. Lo javanion s'èra botat a l'abrit dins lo mochon e lo fuòc l'aviá esvelhat e brulat.

Veiquiá la trista fin dau javanion per una nut de Chalendas.

Marcelle Pion-Roux

vocabulari

mochon (grosse bûche de bois)
recaptar (mettre de côté, ranger)
s'arrossar (se rassembler, se regrouper)
nifla (museau)
modar (partir)

beurlar, burlar (hurler)
furgonar (fourgonner)
esmodar
s'estelar (se fendre)
javanion (chat-huant, hibou)

Conte de Noël

S'APELAVA JESÙS

Au jorn d'encuèi, dengun se rapèla plus d'aquel òme tant vielh, mòrt i a pas mau de temps que s'apelava Jesùs coma dengun mai au país.

Un jorn qu'un gamin mai curios lhi aviá demandat perqué s'apelava coma aquò, veiquiá çò que lo brave òme lhi aviá racontat:

"Dedins un país de montanha tant luènh d'ací se trovava doas fèrmas pas luènh l'una de l'autra. Una granda aube de bonas tèrras, de bons prats un bon tropèl e un riche proprietèr, lo Clemenç que restava solet aube sa filha Sòfi dempuèi que sa femna èra mòrta la paura en botant au monde lo garçon qu'aviá tant esperat mas que, pas fai per la tèrra, avián portat au cementèrre aube sa maire.

L'autra fèrma, aus ubacs, tota en tèrras pendolentas, en blachas e en prats per la comba, èra travaalaa per un paure fermièr, aidat per sa femna e sos enfants, tota una familha de monde onèstes e valhents.

Lo Clemenç qu'aviá tròp de travaalh per faire tot solet sa gròssa fèrma preniá a jorna de garçons daus environs mas surtot lo Milo, l'ainat de sos vesins que traitava de crèva-fam, pas per rendre service mas per çò que qu'èra lo mai valhent e que lo paiava gaire.

Lo Milo a vint ans fasiá un genti garçon. Sòfi, de dos ans mai joèina, lo trovava a son idèia e aquò dempuèi qu'anavan a l'escola. Se gardava ben de ne'n parlar a son paire que voliá per sa filha unica un òme riche. Milo compreniá tot e reasonable evitava Sòfi, malgrèt que pasmens aguèsse tant d'amistat per ela. Mas la filha lo voliá e tots dos doncas èran d'acòrd d'esperar

povèir s'esposar plus tard e tot urós se frecantavan a l'escondut.

Lo Clemenç que poviá pas eissublar sa paura femna e son garçon s'èra pas tornar mariar, velhava sa petita coma lo lait au fuòc. Mas los temps aviá passat, Sòfi fasiá una filha genta coma tot e los garçons l'avisavan a la sortiá de la messa. Mas lo Clémènç los sonhava de travèrs e la filha per pas enoiar son paire virava la tèsta de l'autre latz per çò que li aviá dit un jorn que si un garçon la desonorava lo tuariá de mème que l'enfant.

Sòfi s'ocupava a bien tenir lo mainatge, son paire la laissava faire sans s'aperceure de çò que lo monde començavan de remarcar. Bien sur a fòrça de se veire a l'escondut, arrivèt a Sòfi e Milo çò qu'es totjorn arrivat, que se passa encara e que se passarà totjorn. La paura filha escondiá son estat, tremblant de peur, se rapelant çò que son paire lhi aviá dit, poviá pas mai parlar de se mariar, jamai la donariá au Milo, que trovava tròp paure.

Chalendas arrivava. Aquel jorn, Sòfi se trovava sola ès la maison. Son paire, per la jorna, aidava a caionar ès de vesins. La paura èra dedins los torments : son enfant anava brolhar. En sonant sa maire mòrta, botèt au monde son enfant, un genti garçon que, riant e plorant, teniá dedins sos braç sus son coèr. Trovèt los gèstes per lo sonhar, lo malhotar, mas coma faire per lo sauver ? L'escondre en son paire quand rintrarà.

Las campanas sonavan los promèirs de la messa de meianut, pas luènh de la crecha un poèle èra ativat. Sòfi pensèt qu'ací son popon auriá pas frèid, vite en l'escondant sos son mantèl, lo portèt ès la gleisa ben paquetat dedins sos lanhes, lo botèt a la crecha a la

plaça dau petit Jesùs, en esperant un miracle. Trovèt la força de se'n tornar e quand son paire rintrèt la trovèt en la coja. Pensant qu'aviá pres frèid, se'n anèt tot solet a la messa de meianut.

Las campanas avián arrestat de sonar, la gleisa èra plena de monde. Sos lhurs raubas lonjas, quauquas vielhas femnas escondián lo chauffa-pès que lhurs teniá los pès au chaud. L'armonium, los cantiques fasián dormir lo petit Jesùs de la crecha. Lo campanèir que veíá pas tròp clar aviá ren remarcat en ativant los cièrges.

La messa s'achabava. Au trafic de las campanas, daus esclòps, daus enfants, dau monde qu'anavan veire la crecha, l'enfant comencèt a s'esvelhar, a bojar en virant sa petita tèsta, sortant sos petits braç de sos lanhes. Se botèt a plorar sos los uèlhs esmervelhats daus enfants e estonats dau grand monde.

La Filòmèna que s'entendiá aus poponets faguèt coma aquò : "A fam aquel enfant, chau lo portar enquesiam e lhi donar a beure." Lo monde s'avisavan. Dengun ausava pas lo prendre.

Dempuèi un bon moment, lo Clemenç sentiá bojar son coèr e, tot estravirat, sonhava aquel enfant, aqueles lanhes, aquel bonet, aquela petita babina... Lhi semblava veire l'enfant qu'aviá tant regretat. Pasmens coma èra possible... Tot 'n un còp, en un eilhiuç, comprenguèt tot e prenguèt l'enfant dedins sos braç.

Quand Sòfi veguèt rintrar son paire que portava son poponet, comprenguèt que lo miracle, qu'aviá tant demandat en plorant dau temps de la messa, èra arriva. Lo petit Jesùs, sa maire e son frairon au cial l'avián escotaa.

Clemenç, lo coèr plen de regrèt, pausèt l'enfant dedins los braç que sa filha parava e,

lo tenant en braçaa, lhi donava plen de caressas, los uèlhs molhats de larmas de bonur e de faire d'una gròssa votz per escondre son esmocion :

- Ten lo bien au chaud ton petiòton, ma paura petita. Mas pòves creire que sio urós d'èstre grand-paire, telament que ne'n gibarai pas tròp son bograton de paire que me'n vau quèrre per parlar mariatge e batisalhas. D'aquel enfant, vòlo èstre lo pairin e l'apelarem Jesùs !

Defòra, lo jalibre fasiá lo pais tot blanc, las èrbas, las plantas e los arbres semblavan tot en flors.

E l'òme tant vièlh d'achabar son istoara en disant : "Veiquiá, mos enfants, perquè m'avián apelat e que m'apèlo encara : Jesùs."

Marie MOURIER (octobre 1998)

Vocabulari :

Dengun mai : personne d'autre.

A l'escondut : en cachette.

Brolhar : germer, naître.

Lanhes : langes.

Ativar : allumer.

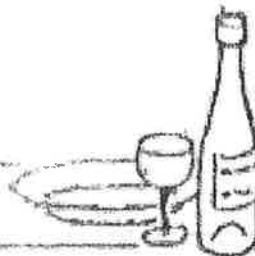
Enquesiam : quelque part.

Estravirat : bouleversé.

Parar los braç : tendre les bras pour recevoir l'enfant.

Gibar : gronder, réprimander.

LO BEURE E LO MINJAR ...

DAUBA DE SANGLIÈR

- 1 quilò de sanglièr coupat en morsèls
- 100 gramas de lardons magres salats
- 2 cebas
- 2 venas d'alhet
- 2 fuèlhas de laurièr
- 4 clavèls de giròfle
- 2 branchilhas de frigolèta
- 1 pastenalha
- 3/4 l. de vin roge (12°)
- 3 culhièraas a sopa d'òli d'oliva
- 1 nose de burre maneiât daube un pauc de farina.
- sau e pebre.

. Dins una ola pron bèla, botar la vianda, las cebas menusaas, las venas d'alhet, la pastenalha copaa en rondèlas, las fuèlhas de laurièr picaas daus clavèls de giròfle, la frigolèta. Salar, pebrar, banhar daube lo vin roge, mesclar e laisser marinar au fresc 48 oras de temps, en borlant 3 o 4 còps.

. Esgotar la vianda, reservar la marinada.

. Dins una coquèla de fonta esmalhaa, far chaufar l'òli, far revenir los lardons, ajotar puèi la vianda, banhar daube la marinada e far cuèire plan-planet 1 ora 45.

. Ajotar lo burre maneiât, laisser bolhir un momenton. Vérifiar l'assasonament e servir.

Per acompanhar :

. Garnir de tartonetas daube de jalèia de rasins de Sant-Jan., passar 7 minutas au forn a 150°.

. Purèia de celeri rava e purèia de chastanhas.

Luceta Rochièr

Vocabulari

ceba = ceva, inhon (oignon)

frigoleta = frigola (thym)

pastenalha = racina (carotte)

nose = noitz (noix)

menusar = chaplar, chapotar (couper menu)

borlar = bolicar, borringar (remuer)

rasin de Sant-Jan = gronzèla (groseille)

Dins l'afar d'un an

Parpalhòls bleujes, mata bleva...
Tres cabifòls subri blavet,
Per los tastar...se congostar,
Puèi anar alisar d'autras belas,
Mescliar lo mial e la sabor,
Flairar la menta e la verbença
E tornar mai trobar la ròsa.

Rosier tardif, ròsa nolenta;
Los parpalhòls son esblaujats
E viron, viron coma baudufa
Sans tarabasta e trebolari.

Parpalhòls bleujes, mata bleva...
Avez passat la tardor de la vida !
Dins un pauc...sos un calhau,
Sos una fuelha eissuta,
S'escondrà parpalhòl.
D'el ne'n trobarem... pas res,
Un pauc de polsa secha...

Dins un caire...una babòta,
A la prima sortrà sas banètas
E se veirà tornar mai,
Parpalhòls bleujes, mata bleva.

Marie Norcen

Premier Prix de Poésie occitane à l'Académie des Lettres et des Arts du Périgord.
Prix du Ministre de la Culture et de la Communication, Bordeaux, 7 avril 1980.

Vocabulari :

bleuje (éclatant de blancheur)
mata (touffe, bouquet)
bleva (bleue)
cabifòl (tête folle)
blavet (bleuet)
aligar (caresser, cajoler)

nolent, -a (odorant, -e)
baudufa = bodifa (toupie)
tarabasta (vacarme)
trebolari (trouble, accident, émoi)
polsa (poussière)
babòta (chrysalide)

Solucions daus Mots Croisats

1/ FARANDOLA 2/ AMORS 3/ RIAL. CALA 4/ IG. ALA 5/ BAMBANA 6/ OSOSTIAS 7/ PS. OGRE
8/ ACOCONAAS.
A/ FARIBOLA B/ AMIGAS C/ ROA - PO D/ ARLABOSC E/ NS.- LAS F/ CANTON G/ ORA - AIGA
H/ LAVARA I/ AMA - ASES